

Lausunto: Arviomuistio digitaalisen henkilöllisyyden kehittämiseksi

30.4.2021

1) Kommentit arviomuistiossa esitetystä tulevaisuuden visiosta

CSC kannattaa arviomuistiossa esitettyä visiota valtion tuottamasta digitaalisesta identiteetistä, joka turvaa yksilölle mahdollisuuden ja välineet sähköiseen asiointiin sekä omien henkilötietojensa käytön parempaan hallintaan. Visio on hyvin linjassa ihmiskeskeisen datatalouden kehittämisen ja MyData-periaatteiden kanssa.

Erytymisen lämpimästi CSC kannattaa digitaalisen identiteetin myöntämistä henkilöille, joilla ei ole mahdollisuutta saada suomalaista passia tai henkilökorttia. Tämä helpottaa rajat ylittävää sähköistä tunnistamista, joka on oleellisen tärkeää esimerkiksi kansainvälisessä koulutus- ja tutkimusyhteistyössä. Tähän liittyen on tärkeää varmistaa, että digitaalinen identiteetti voidaan myöntää kaikkien suomalaisten korkeakoulujen tai tutkimuslaitosten opiskelijoille ja tutkijoille ilman tarpeettomia rajoituksia.

Arviomuistiossa esitetty visio on siis kannatettava, mutta on huomioitava, että on kyse merkittävästä muutoksesta, joka edellyttää laaja-alaista oikeudellista arviota sekä asianmukaista muutosjohtamista ja resursointia. Muutoksen haastavuutta lisää myös se, että vaikka sen perustana oleva itsehallittavaan identiteettiin (self-sovereign identity) pohjautuva ajattelutapa on yleistymässä muuallakin, ei vastaavia ratkaisuja ole vielä toteutettu laajassa mittakaavassa missään.

Itsehallittavan identiteetin arkkitehtuurin voi ajatella koostuvan neljästä kerroksesta: 1) hajautettujen tunnisteen (DID) tallennuskerros (hajautettu tilikirja tms.) 2) tiedonvaihtokerros (miten identiteettilompakot ja muut agentit keskustelevat turvallisesti tallennuskerroksen kanssa), 3) varmennettavien väitteiden ja todisteiden (julkituontien) kerros ja 4) hallintakerros (millaisia toiminnallisia ja teknisiä sääntöjä arkkitehtuurissa on noudatettava). Muutos nykytilanteesta visioon edellyttää erityisesti hallintakerroksen huolellista laatimista ja viestintää.

2) Kommentit arviomuistiossa esitettyyn toiminnalliseen ratkaisuun

CSC pitää toimivana ajatusta digitaalisen identiteetin ja sen käyttämisen välineen erottamisesta toisistaan, mutta muistuttaa, että tässä mallissa syntyvä digitaalisten lompakoiden markkina edellyttää julkisen ja yksityisen sektorin yhteistyötä ja selkeää työnjakoa. Lisäksi on tärkeää varmistaa eri toimijoiden tuottamien ratkaisujen keskinäinen yhteentoimivuus.

CSC kiinnittää huomiota myös siihen, että samalla kun ehdotettu ratkaisu lisää ihmisten tiedollista itsemääräämisoikeutta, se lisää myös heidän vastuutaan omien henkilötietojensa jakamisesta ja saattaa aiheuttaa heille myös lisäkustannuksia, kun heistä käytännössä tulee sähköisen tunnistamisen markkinan ainoa laskutuskohde. Nämä näkökohdat on huomioitava uudistusta suunniteltaessa ja siitä viestittäessä.

3) Kommentit arviomuistion sisältämästä oikeudellisesta arviosta

Arviomuistiossa ehdotettu ratkaisu edellyttää uuden sääntelyn tarpeen arviointia sekä itse digitaaliseen identiteettiin että sen tallennusvälineiksi kaavailtujen digitaalisten lompakoiden markkinaan liittyen. Lisäksi on tarkasteltava ratkaisun yhteensopivuutta olemassa olevan sääntelyn kanssa sekä varmistettava, että kansalliset linjaukset ovat linjassa EU-tason säädösten kanssa (esim. tuleva eID-ehdotus) ja kykenevät mukautumaan niiden tulevaan kehitykseen.

Ehdotetun ratkaisun yhteensovittaminen erityisesti nykyisen tietosuojalainsäädännön kanssa voi osoittautua vaikeaksi, esimerkiksi jos hajautetun tilikirjan kaikkien solmujen ylläpitäjät tulkitaan tiedon käsittelijöiksi tai jos viranomaisella nähdään olevan rekisterinpitäjänä vastuuta henkilön kolmannelle luovuttamasta tiedosta. Näiltä osin onkin syytä huolellisesti arvioida esimerkiksi yleisen tietosuoja-asetuksen tulkintaa.

CSC kiinnittää huomiota myös siihen, että arviomuistiossa tehdään vasta alustava tulkinta siitä, sisältyykö julkisen sektorin sähköisiä asiointipalveluja tukevaan tunnistuspalveluun kilpailu- tai valtioneuvosto-oikeudellista riskiä. Tätä koskeva tarkempi arviointi tulisi tehdä mahdollisimman pikaisesti, jottei tulkintaan liittyvä epävarmuus muodostu esteeksi palvelujen kehittämiseksi.

4) Muut kommentit

-